

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1965 • ČÍSLO 2 • SVAZEK 70

JOSEF KUNSKÝ

1945—1965

Vzpomeňme, že na začátku tohoto bidecencia jsme obnovili náš Sborník, zastavený koncem r. 1944, otevřeli jsme zeměpisné ústavy českých vysokých škol, uzavřených od podzimu 1939, v obnoveném ročníku najdeme nekrology F. Kolářka, F. Říkovského, B. Hruďičky a J. Auerhana, zahynulých v koncentračních táborech. Čtete tu ale i články L. Calemberta z Belgie, N. I. Krigra z SSSR a S. Leszczického z Varšavy, krásně symbolizující ony pohnuté doby ve střední Evropě.

Svým tempem pak šla obnova a vývoj. Vyrostla akademie věd a jiné instituce a školy a pro mladou generaci se rozrostly nové pracovní příležitosti, badatelská i prostá odborná zaměstnání. Tento vývoj nabyl nejprve plošného, kvantitativního růstu.

Vývoj lidské společnosti stupňoval tempo. Myslím technický vývoj. Celkově dnešní rozvoj lidstva má tři hlavní aspekty: rychlý růst počtu světového obyvatelstva, dekolonizaci a velký vzrůst vědy. Všechny se podstatně a iniciativně dotýkají zeměpisu, celého a všude. Bylo by dobře v našem zeměpisu sledovat nové trendy, jimiž se ozývá rozvoj lidské společnosti a žádá na každé vědě pomoc svého druhu. Uvedme jen rozvoj oceánografie, důsledků hromadné a rychlé dopravy, regionálního zeměpisu polárních krajín a tropů. Myslím, že mezinárodní zeměpisné kongresy a unie nevyvinují v tomto směru stimulační iniciativu. Nestaly se brains-trustem světového zeměpisu. Zeměpisný pokrok jde zatím v závěsu jiných linií.

Přísný řád života střídá generace. Dvorský, Horák, Moschelesová, Absolon, Novák, Dědina, Čermák, Švamberský a jiní jsou nahrazováni, právě tak jako oni nahradili své předchůdce nebo započali samostatně. Právě se vrátil jeden náš geolog z Jávy a sdělil nám, že Danešovo geomorfologické dílo patří, velmi respektováno, mezi základy tamní geomorfologie. Po 55 letech má stále dobrou hodnotu, jak se přesvědčujeme i z dosavadních citací ve světové literatuře. S některými jmény odchází i pěstování určitých oborů zeměpisu. Je třeba na to pamatovat.

Od začátku bidecencia se rozvinula jedna mladá generace a nastupuje jednotlivě druhá. Má mnohé možnosti, aby udržela a ještě zvětšila hřivnu dosavadních dobrých jmen našeho zeměpisu. Jsou tu možnosti odborné práce různého druhu, aby uspokojily jedince. Publikáční možnosti jsou velmi dobré, jsme zajištěni časopisy, monografickými řadami, knižní, mapovou i atlasovou tvorbou, rozvíjí se publikování v zahraničí. Pozoruhodný je vzrůst členstva a poboček Československé společnosti zeměpisné. Mezinárodní styk se zvětšuje. Zbývá zajištění kvalitní náplně pro to všechno.

Jsou některé věci, které by se daly zlepšit, opravit. První je publikační chvat, největší nepřítel vyzrálé vědecké produkce. Je spojen s exhibicionismem, zdánlivou všestranností, dublováním článků pro různé časopisy a jiné tiskové příležitosti.

Postrádáme, že se neobjevují další školy vědecké, vytvářející teamy mladých vědeckých pracovníků vysokých kvalit, vyrůstající u iniciativních učitelů vědy. Skupinky ještě nejsou školy. Nelze tu vypočítávat nároky na rozvoj jednotlivých oborů zeměpisu. Vyberme malý detail. Potřebovali bychom např. výborného tvůrce aktuální kartografické školy typu Imhofova. Neměli bychom se bát krátkodobé zahraniční kvalitní pomoci. Pak by taková škola, vyzbrojena teoreticky a experimentováním, mohla — mimo jiné — vytvořit moderní, opravdu náročnou mapu Československa přehledných měřítek, abychom tuto tvorbu neponechávali dovednosti kresličů.

Nejpotřebnější je však školní výuka zeměpisu. Výsledky ze všech stupňů nejsou dobré, přes houfy pedagogů a metodiků kolem nich. Co školám chybí, si můžeme mnohde přečíst a poslechnout. Zeměpis, zbaven různých přežitků, musí být reprezentativní složkou národní kultury. Musí být proto především vyučen po přísně odborné linii a pak aplikován. Všechny složky a stupně to potřebují, protože kvalita tvorbou učitelů přechází z každého vyššího stupně zpět na nižší. Náprava je snadná, potíže to nejsou nové.

Vidím, ne zcela, ale přece jen růžově. Sotva která doba dala zeměpisu možnosti dneška. Jsou opravdu překvapivě veliké, i když se jich někdy používá neekonomicky nebo jinak neuspokojivě. Bylo by naším štěstím, kdyby jich přicházející generace využila moudře, spravedlivě a úspěšně, a k tomu jí budiž přáno to nejlepší.